

Contact

stikstof@pzh.nl

Datum

10 november 2025

Onderwerp

Verslag stakeholderbijeenkomst SANE – 10 november 2025

Verslag

In verband met de privacywetgeving worden in het verslag niet de namen van vertegenwoordigers, maar hun organisaties of in het geval van ambtenaren, de functie of de werkgever vermeld. Er is vooraf toestemming gevraagd om inzichten, opmerkingen en suggesties op te nemen op organisatieniveau.

1. Opening

Gedeputeerde Van Leeuwen opent de vergadering. We komen nu in de volgende fase van SANE. Afgelopen week is dit in het college besproken. We vinden het belangrijk om alle partijen goed te blijven meenemen en te horen hoe iedereen hierin staat.

De programmadirecteur Stikstof treedt op als voorzitter. Hij start met een voorstelronde en licht daarna de agenda toe. We gaan eerst in vogelvlucht door de GS-stukken heen. Vervolgens lichten we het vervolgproces en de participatie toe. Hierna is er ruimte voor vragen en ideeën.

2. Vervolguitwerking SANE in vogelvlucht

De voorzitter licht toe wat op 29 januari precies ter besluitvorming in de Provinciale Staten ligt. Binnen SANE wordt gewerkt aan vier maatregelsporen:

1. Maatregelspoor aanpak drukfactoren. Er komt een maatwerkaanpak voor stikstofzoning in twee gebieden: de Nieuwkoopse Plassen & De Haack en het Lingebied & Diefdijk Zuid (vanwege ligging is Provincie Gelderland hier in de lead). Bij de overige gebieden komt geen zoning voor stikstof.
2. Maatregelspoor geborgde emissiereductie ammoniak melkveehouderij. We werken toe naar geborgde emissiereductie van 35-45 kg/ha/jaar in 2035, op bedrijfs- of gebiedsniveau. We starten met een beloningssystematiek in de hoop dat dat voldoende op gaat leveren aan eigen inspanning. We ontwikkelen de stoffenbalans door en we maken een doorontwikkeling in landbouwbeleid. Dit gaat landen in de Modulaire Herziening omgevingsbeleid landbouw.
3. Maatregelspoor strategisch grondbeleid en natuurlijke stoppers. Er komt een gebiedsgerichte aanpak en een generieke aanpak. Beiden zijn gericht op verkoopbereidheid en verplaatsingsbereidheid van agrariërs in en om natuurgebieden. Hier worden verschillende middelen voor ontwikkeld, waaronder pilots. Voor deze pilots zijn nog geen specifieke locaties bekend.
4. Maatregelspoor aanpak industrie en mobiliteit (NOx). Dit is een nieuw hoofdstuk in SANE. Vanuit klimaatdoelen gebeurt al veel aan de verduurzaming van de industrie en mobiliteit. Als provincie dragen we ook bij via allerlei sporen, zoals walstroom, zero emissie OV en de

vermindering van gasverbruik. Ook onderzoeken we of NOx en NH3 gescheiden kunnen worden in vergunningverlening.

Daarnaast zijn er verschillende onderwerpen ter kennisname aan de Provinciale Staten voorgelegd, waaronder de aanpak van natuurherstel in de Natura 2000 gebieden aan de westkant van de de Rotterdamse Haven, de beleidsregel voor stikstofreductieprojecten, de verzoeken aan het Rijk, participatie en de financiële inzet. Met de gebiedsgerichte aanpak zetten we ons maximaal in om vergunningverlening binnen de haven en de gebieden eromheen opnieuw mogelijk te maken. De beleidsregel stikstofreductie is daarbij bedoeld om projecten die meer dan 35% stikstofreductie realiseren ten opzichte van de referentiesituatie, te vergunnen.

3. Toelichting vervolgproces en participatie

De voorzitter geeft een toelichting op de participatie tot nu toe. Naast dat we in dit gezelschap een aantal keer bijeen zijn gekomen, zijn er nog een heel aantal andere bijeenkomsten geweest. We hebben deze bijeenkomsten gebruikt om input te verzamelen, ideeën uit te wisselen en reflecties te krijgen.

Daarnaast worden de gebiedsprocessen binnen het ZHPLG verder benut voor participatie, ook voor SANE. Dat alles trekken we verder door in het vervolg na het PS-besluit. De klankbordgroepen zullen ook daarna samenkomen. In januari gaan we per maatregelspoor verder met de uitwerking en met concrete participatietrajecten aan de slag. Elk maatregelspoor heeft hierbij een eigen tijdspad en eigen bereik.

4. Ruimte voor vragen en reflecties

Gedurende de presentatie en daarna is een groot aantal vragen gesteld. Hieronder een weergave hiervan inclusief de beantwoording. De vragen zijn logisch gegroepeerd en niet noodzakelijkerwijs in deze volgorde gesteld.

Hoe ziet de samenhang tussen SANE en het ZHPLG en de bijbehorende gebiedsprocessen eruit?

(Samenvoeging meerdere vragen, van onder meer gemeenten Kaag en Brasem, Nieuwkoop, Molenlanden)

Programmamanager stikstof: We zijn sinds vorig jaar december geconfronteerd met een situatie dat de vergunningverlening bijna helemaal op slot zit. We zijn daarom als provincie gestart met SANE, om zo als provincie de noodzakelijke stappen te zetten die nodig zijn om Zuid-Holland weer van het slot te krijgen. Tegelijkertijd beseffen we dat we gebiedsprocessen daarmee mogelijk doorkruisen.

Programmamanager ZH-PLG: We zien dat in een aantal gebiedsplannen thema's en initiatieven worden uitgewerkt die helpen in de uitwerking van SANE, zoals een voorstel om te werken aan de emissiereductie van ammoniak.

Gedeputeerde Straathof: We hebben een tussenstand opgevraagd aan alle gebiedsprocessen die begin december binnenkomt (opleveren gebiedsboden). Dan gaan we zien wat de processen hebben opgeleverd. Het mooie van de gebiedsprocessen is zeker al dat ondernemers elkaar hebben gevonden op relationeel vlak.

Gedeputeerde Van Leeuwen: De werkelijkheid is dat er bij veel partijen in Provinciale Staten ongeduld is, zij willen sneller toewerken naar bepaalde doelen. Het succes van de gebiedsprocessen hangt af van in hoeverre zij komen met ambitieuze doelen en plannen die echt bijdragen aan reductie. We geloven in een gecombineerde aanpak van bottom-up gebiedsprocessen in combinatie

met top-down beleid. Draagvlak voor de gebiedsprocessen is bij ons optimaal aanwezig. Maar het zal wel tot resultaten moeten leiden.

Daarnaast werken we nog aan een investeringsagenda, los van de 188 miljoen die we eerder hebben ontvangen van het Rijk, bestaande uit enkele tientallen miljoenen, die we onder meer willen gebruiken om plannen uit de gebiedsprocessen te financieren. Deze investeringsagenda is nog in ontwikkeling, we verwachten hier in het voorjaar meer over te kunnen zeggen.

Hoe kunnen we als netbeheerder meepraten over de gebiedsprocessen? (Liander)

Programmamanager ZH-PLG: Het gebiedproces is heel breed en gaat over alle opgaven. Op een specifieke vraag/opgave kunnen we overwegen om de partijen te verbreden. Dat is niet aan mij maar aan de partijen zelf. We zullen de gebiedsmanagers wel laten weten dat deze wens van Liander er ligt zodat zij contact kunnen leggen.

Wat wordt precies besloten in PS op 28 januari? En hoe zit dat met verdere besluitvorming?

(Gemeente Nieuwkoop)

Programmamanager stikstof: Op 28 januari ligt de vervolgitwerking van SANE voor in PS. Dat is niet een volledig uitgewerkt maatregelenpakket, zo ver zijn we nog niet. We vragen PS om een vervolgstap te zetten in de uitwerking.

Aanvulling Gedeputeerde Van Leeuwen: Voor het vervolgtraject geldt qua besluitvorming: wat al passend is in ons omgevingsbeleid, hoeft niet langs PS. Alles dat nog niet past in ons omgevingsbeleid gaat wel langs PS ter besluitvorming.

Hoe zit het met de aanpak op bedrijfs- of gebiedsniveau? Wat is het verschil tussen doelbereik en doelsturing hierin? (Havenbedrijf Rotterdam, Fieldlab Groene Hart)

Programmamanager stikstof: De stoffenbalans kent een grote onzekerheidsmarge op individueel bedrijfsniveau. Daar kun je de borging niet op enten. Op gebiedsniveau middelt dat uit waardoor de stoffenbalans op gebiedsniveau mogelijk wel een bruikbaar instrument is. Op dit moment onderzoeken we zowel de borging op bedrijfsniveau als op gebiedsniveau.

Wat wordt precies bedoeld met de publiek-private samenwerking in deze context? (Air Products (Botlek))

Programmamanager stikstof: We spreken met een groot aantal partijen in het havengebied zoals Deltalinqs, het havenbedrijf, individuele bedrijven etc., en onderzoeken met hen samen wat mogelijk is op het vlak van een publiek-private samenwerking. Het idee hiermee is om meer flexibiliteit te organiseren dan wij als overheid zelf kunnen.

Komt er meer concretisering op het gebied van mobiliteit? (ANWB)

Programmamanager stikstof: In SANE zijn geen extra maatregelen op het gebied van mobiliteit voorzien. We hebben begin dit jaar wel een overzicht gedeeld met wat we als provincie doen om uitstoot van NOx te reduceren, onder meer in de mobiliteitssector. Stikstofbeleid is continu in verandering en afhankelijk van rijksbeleid. Het zou dus kunnen dat er in de toekomst wel extra maatregelen voor mobiliteit komen.

Is luchtvaart onderdeel van de mobiliteitsaanpassingen? Wordt hierover geschakeld met Noord-Holland? En hoe wordt dit meegenomen in de mobiliteitsmetingen? (gemeente Nieuwkoop)

Programmamanager stikstof: Hier komen we later op terug.

Hoe passen nieuwe meetmethoden van o.a. RIVM in dit proces? (Gemeente Leiderdorp)

Programmamanager stikstof: Tot er een andere meetmethode is vastgesteld, werken we met Aerius. We zijn wel continu met het Rijk in gesprek met betrekking tot aanvullingen om het model te verrijken en te verbeteren.

Kan de beleidsregel stikstofreductie worden toegelicht? Hoe zit het precies met die reductie? Ten opzichte van welk referentiejaar (samenvoeging van vragen van o.a. Fieldlab Groene Hart, Deltalinqs, LTO Noord, Gemeente Nieuwkoop).

Programmamanager stikstof: De beleidsregel betreft een regeling om vergunningen mogelijk te maken voor bedrijven die aantonen ten minste 35% stikstofreductie te bereiken ten opzichte van de referentiesituatie. Het moet gaan om duidelijke, toetsbare reductie. Zowel agrarische bedrijven als industrie kan hierop aanspraak maken.

Aanvulling Gedeputeerde Van Leeuwen: deze beleidsregel is echt pionieren. Tegelijkertijd geloven wij hier als provincie heel erg in en we hopen u als sectoren en medeoverheden ook. Het is een belangrijke stap die we zetten en we verwachten dat dit stand gaat houden bij eventuele procedures.

Hoe wordt meegenomen hoeveel inspanningen er al zijn gedaan om te reduceren, bijvoorbeeld vanuit de industrie? En als we het hebben over stikstofruimte, gaat dat dan om vergunde ruimte of om de daadwerkelijke uitstoot? (Shell)

Programmamanager stikstof: de beleidsregel gaat uit van 35% reductie ten opzichte van de referentiesituatie. Op die manier kan ook worden meegenomen wat in het verleden al is gereduceerd.

Wat hebben we dit jaar al bereikt als het gaat over het herstellen van de natuur? (Shell)

Programmamanager stikstof: Er loopt heel veel via het Natura2000- spoor. We werken daarnaast in het NNN-spoor aan buffering en versterking. In SANE zit daarnaast de aanpak drukfactoren. Soms is dat in het Natura2000-gebied maar met name daarbuiten. Daar zijn ook acties nodig om de natuur te herstellen.

Wat is de stand van zaken van het onderzoek naar drukfactoren, specifiek voor recreatie? (ANWB)

Programmamanager stikstof: Dit is bijna gereed (voorzien voor januari 2026) en wordt uiterlijk begin 2026 gedeeld met Provinciale Staten (met een afschrift naar onze partners).

Wat doen we op de kruispunten van provincies, met name voor gebieden en bedrijven die daar liggen? (Gemeenten Molenlanden en Nieuwkoop)

Gedeputeerde Van Leeuwen: We proberen altijd om met de buurprovincie in goed overleg tot een gezamenlijke aanpak te komen. Als er inhoudelijke argumenten zijn om af te wijken dan doen we dat, maar dat motiveren we altijd. En we leggen dat ook transparant voor aan Provinciale Staten. Een reden om af te wijken is bijvoorbeeld als wij niet geloven dat beleid uitvoerbaar is.

Gaan de bufferzones alleen gelden voor stikstof, of ook breder? En hoe is afgestemd met Kennemerland? (Gemeente Lisse)

Gedeputeerde Van Leeuwen: We hebben onderzocht welke drukfactoren waar aanwezig zijn. Er zijn twee plekken waar meer gerichte stikstofreductie tot betere natuurkwaliteit in Natura 2000-gebieden leidt. Dat betekent niet dat er voor de andere gebieden geen maatregelen komen; andere drukactoren spelen daar weer een rol. We kijken per gebied specifiek naar welke maatregelen effect hebben. Dan hebben we het bijvoorbeeld over het vergroten van de beheerzone, het aanpassen van recreatie, etc.

Hoe kan het zijn dat het in dit gesprek zo weinig gaat over de industrie, terwijl die het zo moeilijk heeft. Alles loopt vast hier omdat er niks vergund kan worden. Nederland loopt daardoor honderden miljoenen mis (Air Products (Botlek)

Gedeputeerde Van Leeuwen: We zoeken voortdurend naar de balans tussen de agrarische sector en de industrie. De aanleiding voor SANE is dat er geen vergunningen kunnen worden verleend, o.a. in de haven. We werken hierin ook nauw samen met gemeente Rotterdam en het havenbedrijf en Deltalinqs. Industrie is tegelijkertijd ook vaak rijksbeleid; daar hebben we beperkt invloed op.

Er zit nu een hoofdstuk industrie in SANE, vorige keer niet. Daar kwam toen veel kritiek op, vooral omdat toen het beeld ontstond dat de industrie niks bij hoefde te dragen.

Wat doen we nu concreet: we onderzoeken de splitsing van NH₃ en NO_x, we hebben de beleidsregel om initiatieven die minimaal 35% uitstoot reduceren vastgesteld en we zijn samen met het havenbedrijf, Deltalinqs, Gemeente Rotterdam en een aantal rijkspartijen aan het werk met de gebiedsgerichte aanpak haven.

Gedeputeerde Stolk: we zitten zeer regelmatig aan tafel met partijen uit de industrie. Morgen bijvoorbeeld weer met Deltalinqs, DCMR en het Havenbedrijf.

Reflecties:

- Agractie benadrukt dat de vergunningverlening problematisch is en dat het essentieel is om in de beheerplannen van Natura2000-gebieden concreet te maken wat er nodig is voor natuurherstel. Hij mist in SANE een duidelijke aanpak voor de natuurgebieden en vindt dat de provincie hiervoor verantwoordelijk is. De provincie geeft aan dat we hier, onder meer via de gebiedsgerichte aanpak haven, op lopen.
- Gemeente Alphen aan den Rijn benadrukt dat naast SANE ook energie in de gebiedsprocessen nodig blijft en dat een concreet beloningssysteem verdere invulling verdient.
- Fieldlab: noem het investeringszones in plaats van bufferzones. Dat klinkt een stuk aansprekender en het zijn zones waarin veel extra geïnvesteerd moet worden.
- Gemeente Molenlanden: Toen we met de gebiedsplannen begonnen stonden we ergens anders dan nu. Als we het gebiedsplan integreren in SANE levert dat geen problemen op en kunnen we er een kans van maken.

Acties en toezeggingen:

- Er wordt een vervolgoverleg met gemeente Nieuwkoop gepland over de verhouding tussen de bufferzone en de overgangszone die over de dorpskernen heen ligt.
- Terugkomen op hoe is afgestemd met Kennemerland
- Terugkomen op de invloed van Schiphol op deposities in het Natura 2000-gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haack

- Zorgen dat contact wordt gelegd vanuit de gebiedsmanagers met Liander

Gedeputeerde Van Leeuwen bedankt alle aanwezigen voor hun bijdrage en vermeldt dat er in de komende periode met alle betrokkenen wordt gesproken. De situatie vereist snelle actie, waardoor het mogelijk is dat beslissingen niet volledig overeenkomen met ieders wensen. Het doel blijft om voortgang te boeken en alle sectoren een duurzaam perspectief te bieden. Iedereen is welkom om deel te nemen aan inspraakmomenten.

Aanwezigen (online en fysiek)

- Gemeente Alphen aan den Rijn
- Gemeente Bodegraven-Reeuwijk
- Gemeente Gorinchem
- Gemeente Goeree-Overflakkee
- Gemeente Hillegom
- Gemeente Hoeksche Waard
- Gemeente Kaag en Braassem
- Gemeente Katwijk
- Gemeente Leiderdorp
- Gemeente Lisse
- Gemeente Teylingen
- Gemeente Molenlanden
- Gemeente Nieuwkoop
- Gemeente Voorne aan Zee
- Gemeente Wassenaar
- Gemeente Zoetermeer
- Hoogheemraadschap van Delfland
- Fieldlab Groene Hart
- Glastuinbouw Nederland
- Agractie Nederland
- Air Products (Botlek)
- Alliander
- Bouwend Nederland
- Deltalinqs
- Havenbedrijf Rotterdam
- MKB Infra
- Neprom
- Uniper
- Shell Energy and Chemicals Park Rotterdam
- LTO Noord Zuid-Holland
- Stichting Duinbehoud
- Drinkwaterbedrijf Oasen
- ANWB

Provincie Zuid-Holland was bestuurlijk vertegenwoordigd door gedeputeerden Van Leeuwen, Stolk, Weverling, Bonte, Straathof en Zevenbergen.

Ambtelijk waren aanwezig: programmadirecteur Stikstof, programmamanager Stikstof en SANE, programmamanager ZHPLG en participatiemanager SANE.